

Nr 165.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till nya avlöningsreglementen m. m. jämte i ämnet väckt motion.

(3:e avd.)

I propositionen nr 225 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 16 april 1948, föreslagit riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t

a) att utfärda statens allmänna avlöningsreglemente och avlöningsreglemente för folkskolan i huvudsaklig överensstämmelse med till nämnda statsrådsprotokoll fogade reglementsförslag;

b) att under de förutsättningar och i den omfattning, som i statsrådsprotokollet förordats, vidtaga ändringar i sålunda utfärdade reglementen;

c) att med iakttagande av de huvudgrunder, som i statsrådsprotokollet förordats, utfärda erforderliga bestämmelser om övergång till sagda reglementen;

d) att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i statsrådsprotokollet förordats meddela föreskrifter om löneklassplacering av tjänstemän, som före den 1 juli 1947 erhållit ordinarie eller extra ordinarie tjänst motsvarande lägst slutstadiet i reglerad befordringsgång enligt kungörelsen 1947: 436;

e) att, därest värnpliktiga med stöd av 28 § värnpliktslagen skulle inkallas till militärtjänstgöring, innan nytt krigsavlöningsreglemente utfärdats, besluta om de ändringar i gällande krigsavlöningsreglemente, som påkallas av den nya löneregleringen för statens tjänstemän, eller utfärda provisoriskt krigsavlöningsreglemente;

f) att tills vidare vid försvaret inrätta extra ordinarie tjänster i lönegrad Ce 25 och högre lönegrad, i den mån fråga är om tjänster, för vilka avlöningskostnaderna bestridas från sakanslag;

g) att i enlighet med vad i statsrådsprotokollet förordats meddela bestämmelser om särskild ersättning för övertidsarbete till militärmeteorologer av 2 och 3 graden; samt

h) att i enlighet med vad i statsrådsprotokollet förordats under budgetåret 1948/49 medgiva det överskridande av genom riksdagens beslut maximerade anslag och anslagsposter, som påkallas med hänsyn till den allmänna löneregleringen eller regleringen av befordringsgången för biträdes- och amanuenspersonal;

dels ock besluta, att det Kungl. Maj:t senast för budgetåret 1947/48 lämnade bemyndigandet att medgiva överskridande av genom riksdagens beslut

maximerade anslagsposter till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, eller till avlöningar till icke-ordinarie personal skall efter utgången av budgetåret 1947/48 äga fortsatt giltighet under budgetåret 1948/49.

Med verkan från och med den 1 juli 1947 har genomförts en allmän lönereglering för tjänstemän (beställningshavare, lärare) vid den civila och den militära statsförvaltningen, de högre kommunala skolorna, de statsunderstödda sinnesslö- och epileptikerskolorna, folkskolan och skogsvårdsstyrelserna. Från och med den 1 januari 1948 har en lönereglering enligt samma grunder genomförts för å personalförteckning upptagna tjänstemän vid hushållningssällskapen. Löneregleringen har icke omfattat lärare i övningsämnen vid statliga och statsunderstödda kommunala skolor.

Av de författningar, som utfärdats i samband med löneregleringen, har statens löneplansförfordning, vilken innehåller själva lönebeloppen, definitivt godkänts av riksdagen. De utfärdade nya avlöningsreglementena ha i enlighet med av riksdagen fattat beslut erhållit provisorisk giltighet för tiden 1 juli 1947—30 juni 1948. Det har förutsatts, att förslag till nya reglementen skulle framläggas för 1948 års riksdag.

I sin berättelse för verksamhetsåret 1946/47 ha *riksdagens revisorer* under § 29 lämnat en redogörelse för gjorda iakttagelser rörande de under innevarande budgetår gällande avlöningsförfattningarna m. m. Efter att ha berört de svårigheter och det ökade arbete för myndigheterna, som föranletts av den av statsmakterna beslutade omräkningen av tjänstemännens lönetur i samband med löneregleringen, samt efter att ha ingått på olika frågor sammanhängande med den reglerade befordringsgång, som samtidigt med löneregleringen införts för vissa personalgrupper, ha revisorerna gjort bl. a. följande allmänna uttalanden rörande avlöningsreglementena.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att åtskilliga erinringar ur såväl saklig som formell synpunkt riktats jämväl mot statens allmänna avlöningsreglemente (motsvarande reglementen). I anledning härav vilja revisorerna uttala, att det med hänsyn till de speciella förhållanden, under vilka löneregleringsarbetet måst fullgöras, får anses förklarligt att vissa brister kommit att vidlåda det nya avlöningssystemet. Revisorerna tänka härvid bl. a. på den knappa tid som stått till buds för arbetets bedrivande samt på de svårigheter vid författningarnas redigering, som orsakats av lönekommitténs bundenhet vid de med personalorganisationerna träffade överenskommelserna. Erkänns må för övrigt, att de nya reglementena i icke oväsentliga avseenden innebära förenklingar, framför allt på grund av den ökade omfattning i vilken olika hjälptabeller kommit till användning. Den omarbetning av de ursprungliga författningsförslagen som verkställt efter remissbehandlingen har vidare medfört vissa förbättringar, icke minst i vad gäller reglementenas uppställning. Fortfarande kvarstå dock brister i olika avseenden. Såsom tidigare omnämnts har också 1947 års

riksdag förutsatt, att genomarbetade reglementsförslag skola underställas riksdagen, innan vederbörande avlöningsförfattningar kunna definitivt godkännas.

Revisorerna ha vidare uttalat den förhoppningen, att överarbetningen av reglementsförslagen skulle inriktas på att giva den slutliga författningstexten en så enkel och lättfattlig utformning som möjligt. Strävandena att på olika vägar söka garantera största möjliga formella rättvisa åt de enskilda tjänstemännen sinsemellan syntes sålunda icke böra drivas så långt, att de motverkade kravet på ur administrativ synpunkt icke onödigt invecklade och svårtolkade bestämmelser. Icke heller finge man bortse från att ifrågasvarande befattningar skulle tillämpas ej endast av specialtränad expertis inom vissa centrala ämbetsverk utan även av befattningshavare, vilka icke ägde särskild kameral utbildning och vilkas huvuduppgifter ofta låge helt vid sidan av det lönetekniska området. Betydande fördelar i nu berörda avseenden syntes kunna ernås, därest de i statens allmänna avlöningsreglemente intagna bestämmelserna rörande undervisningsväsendet sammanfördes till ett lämpligt antal specialförfattningar.

I syfte att förbereda framläggandet av förslag till definitiva avlöningsreglementen ha den 5 december 1947 *statens lönenämnd* och ett flertal andra myndigheter anbefallts att inkomma med yttrande rörande de erfarenheter, som vunnits vid tillämpningen av de nya avlöningsreglementena. Tillfälle att avgiva yttrande har vidare beretts *statstjänstemännens riksförbund*, *statstjänarkartellen* och *tjänstemännens centralorganisation*.

Statens lönenämnd har vid utarbetandet av sitt yttrande haft tillgång till övriga yttranden.

Förslag till definitiva reglementen ha utarbetats under medverkan av en inom finansdepartementet tillsatt särskild beredning, vari ingått företrädare för den praktiska administrationens, statens lönenämnds och 1945 års lönekommittés synpunkter på avlöningsförfattningarna.

Överläggningar angående de nya avlöningsbestämmelserna ha hållits med tjänstemännens huvudorganisationer, *statstjänarkartellen*, *statstjänstemännens riksförbund* och *tjänstemännens centralorganisation*.

Utöver frågan om definitiva avlöningsreglementen anmälas i propositionen frågor om sjötillägg till beställningshavare vid försvaret och om löneturen vid tillämpning av reglerad befordringsgång samt vissa spørsmål, som sammanhånga med avlöningsstaternas uppställning.

Allmänna synpunkter på avlöningsförfattningarna.

Å s. 8—20 i statsrådsprotokollet lämnas redogörelse dels för löneförfattningarnas antal och utformning i såväl det närmast före den 1 juli 1947 som det under innevarande budgetår gällande statliga lönesystemet, dels ock för de synpunkter i hithörande avseenden, som kommit till uttryck i myndigheternas yttranden rörande vunna erfarenheter av de nya avlö-

ningsreglementenas tillämpning. Departementschefens eget uttalande i ämnet finnes återgivet å s. 20—27 i statsrådsprotokollet. Av uttalandet inhämtas följande.

Ändringar i sakligt hänseende i förhållande till nu gällande reglementen ha föreslagits endast på enstaka punkter, där administrativa och andra skäl med särskild styrka talat för en sådan jämkning.

Vad angår frågorna om löneförfattningarnas antal och utformning framhåller departementschefen, att avlöningsförfattningarna icke böra vara mera differentierade eller omfattande än att det är möjligt även för den, som ej har fackkunskaper, att utan en tidskrävande undersökning utröna vad i ett visst hänseende gäller enligt det statliga lönesystemet. Författningarna böra vidare utformas så, att en lönereglering icke blir svårare att verkställa eller mera tidskrävande än nödvändigt. Av denna anledning böra om möjligt avlöningsbestämmelserna koncentreras till ett fåtal författningar, uppställda efter sakinnehåll. En koncentrerad uppställning efter sakinnehåll — framhåller departementschefen vidare — medför, att förefintliga skiljaktigheter i lönehänseende olika tjänstemannagrupper emellan lätt kunna konstateras. Det förefaller icke otänkbart, att lättheten att överblicka hur motsvarande sakfråga lösts för andra tjänstemän föranleder undanröjande av icke tillräckligt motiverade skiljaktigheter olika grupper emellan. I varje fall blir det genom sakuppställningen lättare att bedöma konsekvenserna av en ifrågasatt specialreglering för en viss kategori. Såsom exempel på fördelarna av en koncentration av avlöningsbestämmelserna till ett reglemente nämner departementschefen att härigenom undvikas de svårigheter, som gränsdragningen mellan olika reglementen kan innebära. Icke heller erfordras bestämmelser för att reglera tjänstemans övergång från det ena till det andra reglementets tillämpningsområde eller för att reglera avlöningsförmånerna, då tjänsteman, som själv är underkastad ett reglemente, uppehåller i annat reglemente avsedd tjänst.

Vad angår uppdelningen av statens allmänna avlöningsreglemente — Saar — på olika reglementen, framhålles att inom försvaret finnes militär, civil-militär och civil personal och att vid skolorna finnas både lärare och andra tjänstemän. En sådan uppdelning av författningsbestämmelserna, att försvarets myndigheter och rektorerna skulle behöva samtidigt tillämpa olika avlöningsreglementen, synes departementschefen opraktisk och har därför icke förordats. Om en uppdelning skulle ske, borde tillskapas ett avlöningsreglemente för all försvarets personal och ett avlöningsreglemente för skolornas personal i dess helhet. Dessa särskilda avlöningsreglementen bleve emellertid ganska vidlyftiga författningar. För egen del kan departementschefen icke finna, att en sådan anordning skulle medföra några bestämda fördelar för de berörda förvaltningsområdena. Vad angår skolorna erinrar departementschefen att ett särskilt avlöningsreglemente för dem tidigare gällt men att detta förvaltningsområde genom 1939 års riksdags beslut inordnades under civila avlöningsreglementet och civila icke-ordinariereglementet. Några nya synpunkter, som på ett avgörande sätt tala för ett sär-

skiljande, ha såvitt departementschefen kunnat finna icke tillkommit. Nackdelarna för andra av Saar omfattade förvaltningsområden av att försvarets och skolornas personal är inordnad under Saar inskränka sig enligt departementschefens uppfattning till att reglementet därigenom får ett större sidantal än som eljest varit behövt. Dessa nackdelar uppvägas emellertid mer än väl av de fördelar, som ur allmän synpunkt följa med att bestämmelserna koncentreras till ett reglemente. För att underlätta reglementets användande anser departementschefen lämpligt, att de särskilda bestämmelserna tryckas med en särskild stilsort och att till avlöningsförfattningarna utarbetas innehållsförteckning eller sakregister.

Beträffande dispositionen av författningsmaterialet har en ändring i så måtto vidtagits, att avlöningsbestämmelserna för befattningshavare med anställning i viss statsunderstödd verksamhet inarbetats i förslaget till definitivt statens allmänna avlöningsreglemente samt att avlöningsbestämmelserna för nomadlärare och vissa befattningshavare vid sjukvårdsanstalter, barnhem, skolhem och arbetsstugor inarbetats i förslaget till avlöningsreglemente för folkskolan. Antalet avlöningsreglementen, beträffande vilka förslag till definitiv utformning utarbetats, inskränker sig följaktligen till två, nämligen 1) statens allmänna avlöningsreglemente och 2) avlöningsreglementet för folkskolan. Reglementsförslagen ha fogats till statsrådsprotokollet såsom bilagor 1 och 2. Som bilaga 3 har vid protokollet fogats en sammanställning av stadgandena i förslaget till statens allmänna avlöningsreglemente samt de under budgetåret 1947/48 och närmast dessförinnan gällande avlöningsreglementena.

I fråga om grunderna för riksdagens medverkan vid avlöningsreglementenas tillkomst och vid ändringar i desamma förordar departementschefen, att Kungl. Maj:t för sig utverkar bemyndiganden att utfärda statens allmänna avlöningsreglemente och avlöningsreglemente för folkskolan i huvudsaklig överensstämmelse med förberörda reglementsförslag, att under vissa närmare angivna förutsättningar ändra avlöningsbestämmelserna ävensom att utfärda övergångsbestämmelser i samband med de nya avlöningsreglementena. Förslaget ansluter till det förslag i nämnda hänseende som förelades 1947 års riksdag, med beaktande dock av riksdagens ställningstagande vid detta tillfälle med avseende å utfärdandet av övergångsbestämmelser.

Specialmotivering till förslaget till statens allmänna avlöningsreglemente.

I avseende å motiven till de särskilda paragraferna i reglementsförslaget torde utskottet få hänvisa till s. 27—211 i statsrådsprotokollet. Här må allenast följande omnämnas.

Enligt 4 § 1 mom. skola ordinarie tjänster samt extra ordinarie tjänster i lönegraderna Ce 25—37 och Cs 1—24 inrättas och lönegradsplaceras av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut. Med hänsyn till den praxis, som hittills gällt i fråga om inrättande av extra ordinarie tjänster vid för-

svaret med anlitande av sakanslag och som anmälts för riksdagen i 1943 års statsverksproposition (IV ht, s. 37), har Kungl. Maj:t ansett sig böra inhämta riksdagens bemyndigande att tills vidare inrätta extra ordinarie tjänster i lönegrad Ce 25 och högre lönegrad, i den mån fråga är om tjänster för vilka avlöningskostnaderna bestridas från sådant anslag.

I 4 § har i de särskilda bestämmelserna under rubriken *Läroverk m. fl. läroanstalter* en uttrycklig bestämmelse ansetts böra meddelas om att de tjänster vid högre kommunala skolor, sinnesslöskolor och epileptikerskolor, å vilka reglementet äger tillämpning, skola lönegradsplaceras i enlighet med bestämmelser meddelade av Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens beslut. Angivna bestämmelser ha förutsatts skola ha samma innehåll som den nuvarande tjänsteförteckningen till Ars. Därest riksdagen icke däremot framställer erinran, har likväl ansetts böra vidtagas vissa jämkningar, nämligen dels att det i konsekvens med vad som gäller beträffande jämförlig personal vid de allmänna läroverken skall ankomma på skolöverstyrelsen att besluta huruvida vid de högre kommunala skolorna icke-ordinarie lärare i praktiska läroämnen enbart eller tillsammans med teoretiskt läroämne skall äga åtnjuta lön som adjunktskompetent lärare, dels att det i tjänsteförteckningen med avseende å högre folkskolor använda uttrycket yrkesämne utbytes mot uttrycket praktiskt läroämne, dels ock att för de högre kommunala skolorna upptagas extraordinarielönegrader med samma ordningsnummer, som nu gälla för extralärartjänster. Beträffande sistnämnda anordning, som skulle erhålla motsvarighet för de statliga lärarna, har departementschefen anfört i huvudsak följande.

I ett av 1944 års personalutredning den 24 oktober 1947 avgivet betänkande del II (SOU 1947: 58) ha framlagts förslag bland annat rörande reglerad befordringsgång för vissa icke-ordinarie lärare vid allmänna läroverk m. fl. läroanstalter, företrädesvis sådana med akademisk utbildning. Förslag i anledning av personalutredningens ifrågavarande betänkande har icke avsetts skola föreläggas innevarande års riksdag. Emellertid har vid ärendets beredning ansetts föreligga grundad anledning att vidtaga omedelbara åtgärder för en normalisering av väntetiden till extra ordinarie anställning för sådana icke-ordinarie läroverkslärare m. fl., som avses i personalutredningens förenämnda betänkande, därunder inbegripna lärare vid de högre kommunala skolorna. En dylik normalisering ligger helt i linje med grunderna för 1947 års allmänna lönereglering. Därest riksdagen icke har något att erinra däremot, torde för tillämpning från och med den 1 juli 1948 böra utfärdas bestämmelser av innebörd, att icke-ordinarie lärare av här avsett slag efter viss tids, i allmänhet två läsårs, tjänstgöring må erhålla extra ordinarie tjänst i lönegrad med samma ordningsnummer som skulle ha gällt, om de varit extra lärare.

I 8 § reglementsförslaget ha meddelats bestämmelser ej endast om vikariatslöneförordnanden utan även om andra vikariatsförordnanden, däri in-

begripna förordnanden å lägre tjänster. Vad vikariatslöneförordnanden beträffar har det syntts lämpligt att till denna paragraf sammanföra samtliga bestämmelser om villkoren för dem. Härigenom undvikas den dualism, som kännetecknar Saar genom att i nämnda reglementes 6 § meddelas bestämmelser om sättet för meddelande av förordnanden under det att dessa först i 21 § betecknas såsom vikariatslöneförordnanden. Ur propositionens redogörelse för hithörande spörsmål (s. 54—66) må här återgivas följande uttalande av departementschefen beträffande *1 mom. tredje stycket*.

Genom bestämmelserna i tredje stycket ha bestämmelserna om sättet för vikariatslöneförordnandes meddelande uppmjukats. Förordnandet skall meddelas i den för tjänstetillsättning gällande ordningen, om ej annat följer av beslut eller bestämmelser, som meddelats av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av vederbörande myndighet. Ett bemyndigande av angivet slag har främst syntts böra lämnas de affärsdrivande verken och andra verk med större lokalförvaltningar; Kungl. Maj:t har emellertid även för andra fall, där så finnes lämpligt, ansetts böra kunna meddela generella bestämmelser i ämnet. I övrigt har i detta stycke stadgats, att vikariatslöneförordnande icke må meddelas annan än den, som äger behörighet för tjänst av det slag förordnandet avser och är fullt lämplig för förordnandet. Om det vid iakttagande av den föreskrivna proceduren visar sig, att den för förordnandet mest lämplige — det förutsättes att han äger behörighet för tjänsten — icke innehar i reglementet avsedd lönegradsplacerad tjänst, skall han anställas såsom extra tjänsteman och därvid placeras i lönegrad med samma nummer som gäller för den uppehållna tjänsten.

Enligt 19 § 5 mom. skall det, om tjänsteman är berättigad att av statsmedel uppbära tjänstepension eller årligt understöd, bero på beslut eller bestämmelser, som meddelas av Kungl. Maj:t, om och i vad mån av sådan anledning avdrag å lönen skall ske. Vad sålunda stadgats äger dock tillämpning i fråga om reservpension eller däremot svarande engångsbelopp endast — jämlikt en i paragrafen intagen särbestämmelse för försvaret — i den mån fråga är om militär eller civilmilitär beställningshavare. I vissa yttranden berörda frågor om tillämpningen av ifrågavarande stadganden ha ansetts böra bliva föremål för närmare övervägande, bland annat i samband med utfärdandet av tilläggsbestämmelser till det definitiva reglementet.

I förevarande sammanhang har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *von Friesen* väckt motion (II: 271), vari hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om en översyn av gällande bestämmelser beträffande löneförmåner för pensionerade befattningshavare, som utnyttjas i statstjänst.

Beträffande de skäl, motionären anfört till stöd för sitt yrkande, får utskottet hänvisa till motionen.

I anslutning till stadgandet i 21 § reglementsförslaget uttalas, att vid de överväganden, som frågorna om löneklassplacering och löneklassuppflyttning underkastats i samband med utarbetandet av förslag till definitivt reglemente, har den uppfattningen icke synts kunna fränkännas berättigande, att man på detta område gått längre i detaljreglering än vad saken egentligen är förtjänt av. Sannolikt sammanhänger detta med, att systemet med lönegrader omfattande flera löneklasser ursprungligen betraktats så, att den normala lönen vore den, som bestämts för lägsta löneklassen, och att frågeställningen således närmast varit under vilka förutsättningar lönen skulle kunna höjas på det sätt, som uppflyttning till högre löneklass innebär. Det statliga lönesystemet har emellertid sedan lång tid fungerat så, att det förefaller lika berättigat anse den principiellt riktiga löneställningen omspanna alla löneklasserna inom lönegraden.

Från nyss angivna utgångspunkt synes det ligga ganska nära till hands att utforma bestämmelserna så, att dröjsmål med löneklassuppflyttning ej föranledes av sådan frånvaro från tjänsten, vartill tjänstemannen icke själv varit vållande.

Förslag att i fråga om löneklassuppflyttning likställa A- eller B-avdragsledighet för sjukdom eller svag hälsas vårdande med tjänstgöring godtogs icke av riksdagen i samband med behandlingen av de för innevarande budgetår gällande avlöningsreglementena. De upplysningar, som från olika verk lämnats om frekvensen av sådana längre sjukledigheter, som enligt gällande bestämmelser skulle föranleda dröjsmål med löneklassuppflyttning — vid post- och telegrafverken sammanlagt omkring 35 fall på sammanlagt 25 000 tjänstemän och vid tullverket intet fall, varvid är att märka att uppgifterna basera sig på omräkningen av löneturen och således avse en hel generation — ha i förening med den omständigheten, att de nuvarande bestämmelserna måste leda till en invecklad personalbokföring, synts utgöra tillräcklig anledning till att frågan tages under förnyad prövning.

Den nuvarande bestämmelsen om uppskov med löneklassuppflyttning på grund av mindre väl vitsordad tjänstgöring har ansetts böra utgå. Skälet härtill är att bestämmelsen såsom sådan verkar ojämnt — den drabbar ej den, som redan befinner sig i högsta löneklassen — och att den dessutom endast tillämpas inom vissa verk och även där i mycket begränsad utsträckning. Därjämte har det synts vara att föredraga att de eljest tillämpliga straffarterna tillämpas. Det påpekas även, att i extrema fall ordinarie tjänsteman, som missköter sig, kan förflyttas till lägre tjänst och att icke-ordinarie tjänsteman i motsvarande fall kan entledigas.

I 26 § reglementsförslaget behandlas frågan om läsårsdaglön till extra lärare vid läroverk m. fl. läroanstalter.

Skolöverstyrelsen har framhållit, att läsårsdaglön till extra lärare utgår med belopp för dag motsvarande årslönen (= 12 månadslöner) dividerad med det antal dagar, som läsåret i detta hänseende skall anses omfatta. Vid allmänna läroverk omfattade läsåret 38 veckor utöver tid för inträdes- och flyttningsprovningar, som finge pågå högst en vecka, men enligt läro-

verksstadgan skulle läsåret i avlöningshänseende anses omfatta 273 dagar, och med anledning härav hade överstyrelsen beräknat läsårsdaglönen vid bland annat allmänna läroverk till $\frac{1}{273}$ av årslönen. Tiden för inträdes- och flyttningsprövningar omfattade olika antal dagar vid olika allmänna läroverk. I regel omfattade den färre dagar vid mindre läroverk än vid de större, men detta innebure icke, att varje särskild extra lärare hade ett mindre omfattande provningsarbete vid mindre läroverk än vid större; å varje lärare fölle nämligen i detta hänseende i stort sett samma arbete oavsett läroverkets storlek. Bestämmelserna om läsårsdaglön medförde, att extra lärare vid mindre läroverk icke erhöles läsårsdaglön för flera dagar än inträdes- och flyttningsprövningarna omfattat. Många extra lärare vid allmänna läroverk finge alltså en årslön, som vore lägre än $\frac{273}{273}$ av årslönen i vederbörande löneklass. Enligt överstyrelsens mening vore detta resultat av de nya bestämmelserna icke tillfredsställande, varför bestämmelserna borde kompletteras med en föreskrift att extra lärare, som anställts för helt läsår, skulle uppbära läsårsdaglön för det antal dagar, läsåret i detta hänseende skulle anses omfatta. Om läsåret och inträdesprövningarna vid allmänt läroverk tillhoppa icke omfattade 273 dagar, borde enligt överstyrelsens mening extra lärare, såsom tidigare gällt, få tillägga överskjutande antal dagar efter vårterminens slut.

Statens lönenämnd har uttalat, att det, även om det enligt nämndens mening icke mötte några betänkligheter att genomföra skolöverstyrelsens förslag vid de allmänna läroverken, med hänsyn till konsekvenserna för andra undervisningsanstalter syntes tveksamt, om förslaget borde bifallas. Frågan syntes för övrigt få mycket begränsad betydelse i framtiden, eftersom lärarna skulle erhålla e. o. anställning efter 2 läsårs tjänstgöring.

Departementschefen har med hänsyn till bland annat de av lönenämnden framhållna konsekvenserna icke ansett någon specialbestämmelse av den av skolöverstyrelsen angivna innebörden böra meddelas.

Enligt 32 § reglementsförslaget liksom enligt Saar må övertid ersättning icke utgå till civilmilitär personal.

Försvarets civilförvaltning har i sitt yttrande erinrat om att civilförvaltningen tidigare i skrivelse till chefen för finansdepartementet föreslagit sådan ändring av berörda bestämmelse, att militärmeteorologer av 2. och 3. graden bliva berättigade till övertid ersättning. Civilförvaltningen hade i nämnda skrivelse bland annat framhållit, att ifrågavarande civilmilitära befattningshavare enligt av Kungl. Maj:t meddelade särskilda tillämpningsföreskrifter till militära icke-ordinariereglementet intill den 1 juli 1947 varit berättigade till övertid ersättning.

I överensstämmelse med vad statens lönenämnd förordat har *departementschefen* ansett Kungl. Maj:t böra för sig utverka riksdagens bemyndigande att för militärmeteorologer av 2. och 3. graden meddela bestämmelser om särskild ersättning för övertidsarbete. Ersättning avses endast skola utgå i den mån mot övertiden svarande ledighet icke kan beredas vederbörande. I övrigt avses i huvudsak de ersättningsgrunder skola gälla, som innefattas i förevarande paragraf. Bestämmelserna föreslås skola erhålla giltighet räknat från och med den 1 juli 1947.

I anslutning till 37 § reglementsförslaget har erinrats, att enligt gällande bestämmelser tjänsteman vid statens vattenfallsverk, som bestrider göromål såsom vakthavande driftledare vid driftkontor, kan erhålla ersättning med högst 408 kronor för år enligt de närmare bestämmelser, som meddelas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av vattenfallsstyrelsen. Vidare tillämpas nu för viss annan personal, vilken fullgör beredskapstjänst, en anordning, som innebär att tiden för beredskapstjänsten evalveras till 48-timmarstid. Sålunda evalveras exempelvis tid för beredskapstjänst i hemmet till en fjärdedel så lång 48-timmarstid, dock att härvid tjänstgöringstid icke beräknas för natt. Efter evalvering av beredskapstjänsten i 48-timmarstid ersättes den i förekommande fall såsom övertidstjänstgöring. Fr. o. m. den 1 juli 1947 genomförd höjning av övertidsgottgörelsen har härvid medfört, att beredskapsersättningen, som tidigare genomsnittligt beräknats till ungefär 25 kronor för hel beredskapsvecka utom den ordinarie arbetstiden, höjts så att den utgör ungefär 75 kronor för hel arbetsvecka. I enlighet med ett av statens vattenfallsverks tjänstgöringsnämnd framlagt, av vattenfallsstyrelsen biträtt förslag förordas nu, att hittills tillämpade bestämmelser skola ersättas med föreskrifter om en särskild beredskapsersättning. Sådan ersättning skall utgå till dels tjänsteman som a) bestrider beredskapstjänst vid kraftverks understation, b) bestrider göromål såsom vakthavande driftledare vid driftkontor, c) tjänstgör såsom vakthavande vid kraftverks distrikts- eller linjekontor eller d) bestrider beredskapstjänst under veckohelger och övriga helger vid primärstation (kraftstation), dels ock tjänsteman tillhörande reparationspersonalen vid Trollhätte kanalverk, vilken bestrider beredskapstjänst. Enligt förslaget skall ersättning utgå med högst 45 kronor för vecka, då tjänstgöringen fullgöres i hemmet, ävensom vid beredskapstjänst på tjänstestället i sådana fall, då tjänstgöringstraktamente utgår, samt med högst 55 kronor för vecka, då tjänstgöringen fullgöres på tjänstestället om nattvila därvid beredes och tjänstgöringstraktamente därvid icke utgår. Någon maximiregel motsvarande den nu gällande har icke ansetts böra föreskrivas.

Svenska järnvägsmannaförbundet har i ingiven framställning hemställt, att särskild ersättning åt de tjänstemän vid statens järnvägar, som fullgöra beredskapstjänst liknande den, som förekommer vid statens vattenfallsverks primär- och understationer, fastställas i samband med det beslut, som kan föranledas av vattenfallstyrelsens framställning i ämnet. Den sålunda uppkomna frågan om ersättning vid statens järnvägar för beredskapstjänst har synts vara i behov av närmare övervägande och icke kunna nu upptagas till definitiv prövning. Det har ansetts närmast böra ankomma på järnvägsstyrelsen att framlägga ett mera preciserat förslag i ämnet. För den händelse vad som anses böra gälla vid statens järnvägar kommer att i huvudsak överensstämma med vad i motsvarande hänseende skulle gälla vid statens vattenfallsverk har emellertid Kungl. Maj:t ansetts böra äga provisoriskt meddela bestämmelser i ämnet i avbidan på att frågan underställes riksdagens prövning.

*Specialmotivering till förslaget till avlöningsreglemente
för folkskolan.*

I avseende å motiven till här ifrågavarande reglementsförslag får utskottet hänvisa till s. 211—221 i statsrådsprotokollet.

Sjötillägg m. m.

Å s. 221—252 i statsrådsprotokollet lämnas en redogörelse för dels gällande sjötilläggsbestämmelser och dessas tillämpning, dels 1945 års lönekommittés förslag till nya bestämmelser i ämnet, dels ock de över kommittéförslaget avgivna yttrandena.

De förordade nya bestämmelserna om sjötillägg samt om beredskapsersättning till viss personal i sjöreserv ha av lönekommittén föreslagits skola träda i kraft den 1 juli 1948. Med fasthållande vid tidigare gjort uttalande angående en retroaktiv tillämpning av de blivande sjötilläggsbestämmelserna från och med den 1 oktober 1947 har lönekommittén emellertid framlagt förslag om en sådan tillämpning.

Departementschefen har (s. 253—255 i statsrådsprotokollet) funnit sig i allt väsentligt kunna godtaga det av lönekommittén framlagda förslaget till ny sjötilläggsreglering. Beträffande frågan om retroaktiv tillämpning av bestämmelserna har departementschefen uttalat följande.

»Lönekommitténs förslag rörande en retroaktiv tillämpning enligt vissa förenklade grunder av de nya sjötilläggsbeloppen har rönt en bestämd gensaga från statskontorets sida och har mött vissa betänkligheter även hos försvarets civilförvaltning. Med hänsyn icke minst till de särskilda omständigheter i samband med förhandlingarna angående den allmänna löneregleringen, under vilka lönekommitténs ursprungliga uttalande i frågan gjordes, vill jag emellertid förorda lönekommitténs förslag även på denna punkt. En ytterligare faktor, som påverkat mitt ställningstagande i frågan, är att vid de senast förda förhandlingarna enighet kunnat uppnås om ett ur administrativ synpunkt förenklat förfarande vid beräklandet av den retroaktiva ersättningen oaktat att de materiella verkningarna av detta förfarande i vissa fall komma att bli för tjänstemännen ogynnsammare, än om en exakt beräkning hade kunnat genomföras. Med hänsyn till sistnämnda förhållande anser jag, att man bör kunna bortse från att, såsom statskontoret framhållit, i vissa andra fall uppkomma något för förmånliga verkningar; enligt vad jag inhämtat ha bestämmelsernas verkningar i båda avseendena varit väl bekanta vid lönekommitténs förhandlingar med personalorganisationerna men ansetts kunna accepteras för att ett ur administrativ synpunkt så föga tyngande beräkningssätt som möjligt skulle kunna tillämpas.»

*Vissa spörsmål rörande tjänstemäns lönetur vid tillämpning
av reglerad befordringsgång.*

Departementschefen har härutinnan anført följande.

»Av den i det föregående lämnade redogörelsen framgår, att den praktiska tillämpningen av den till befordringskungörelsen hörande övergångsbestämmelsen (punkt 1) kommit att sträcka sig längre än som vid bestämmelsens tillkomst varit avsett. Följden härav har blivit, att ett stort antal tjänstemän, som tillhöra reglerad befordringsgång från och med den 1 juli 1947, placerats i högre löneklass inom vederbörande lönegrad än som skolat följa av allmänna regler om löneklassplacering.

Befordringskungörelsen med övergångsbestämmelser avser tjänstemän inom biträdes- och amanuenskarriärerna, vilka icke nått slutstadiet i den reglerade befordringsgången för ifrågavarande personalgrupper, men däremot icke dem, som redan före den 1 juli 1947 befordrats till kontorsbiträdes- eller byråsekreterartjänst (motsvarande). För sistnämnda slag av tjänstemän regleras löneturen från och med nämnda dag av de allmänna övergångsbestämmelser, som meddelats i anledning av den nya löneregleringen och som gälla för statstjänstemän i allmänhet.

Såsom av det föregående framgår har läget nu blivit det, att tjänstemän inom biträdes- och amanuenskarriärerna, som erhållit ordinarie — eller extra ordinarie — kontorsbiträdes- respektive byråsekreterartjänst före den 1 juli 1947 och å vilka befordringskungörelsen icke är tillämplig, kommit att i vissa fall erhålla sämre lönetur än de tjänstemän av motsvarande slag, som övergått till befordringskungörelsen och inplacerats i den reglerade befordringsgången från och med den 1 juli 1947. Statens lönenämnd har ansett detta förhållande så otillfredsställande, att åtgärder borde vidtagas för olägenheternas undanröjande.

För egen del är jag av samma uppfattning som lönenämnden. Jag förordar således, att en föreskrift meddelas av i huvudsak den innebörden, att tjänstemän, som före den 1 juli 1947 erhållit ordinarie eller extra ordinarie tjänst motsvarande slutstadiet i reglerad befordringsgång för biträdes- eller amanuenspersonal enligt kungörelsen 1947: 436, skola räknat från och med nämnda dag erhålla den löneklassplacering som skulle ha tillkommit dem, därest befordringskungörelsen samt de i statens allmänna avlöningsreglemente meddelade löneklassplaceringsbestämmelserna ägt tillämpning på dem från tidpunkten för deras första anställning i statens tjänst.

Lönenämnden har framhållit, att en omräkning av löneturen enligt nu förordade grunder i vissa fall kunde få betydelse även för dem, som uppnått högre ordinarie eller icke-ordinarie tjänst än som motsvarar slutstadiet i befordringsgången. Med hänsyn härtill har lönenämnden förordat, att omräkningen i princip finge avse samtliga tjänstemän inom respektive karriärer. Jag kan ansluta mig till grundtanken i lönenämndens förslag men anser, att omräkningen av löneturen i sist avsedda fall, vilka äro svåra att överblicka, åtminstone i viss utsträckning bör ske efter särskild framställning.

Med hänsyn till den räckvidd förevarande spörsmål äger anser jag erforderligt att frågan underställes riksdagen. Jag förordar därför, att Kungl. Maj:t för sig utverkar riksdagens bemyndigande att meddela föreskrifter av i huvudsak den innebörd jag i det föregående angivit.

Vad därefter angår det bl. a. av riksdagens revisorer berörda spörsmålet om de konsekvenser för löneturen, som uppkommit genom att amanuenspersonalens beföringång innefattar de tre närliggande lönegraderna Ce 22, Ce 23 och Ce 24, låter det sig knappast göra att nu vidtaga någon ändring i bestämmelserna med avseende på sådana tjänstemän, som under någon längre tid tillhört amanuenskarriären. Problemet torde närmast begränsa sig till att avse tjänstemän, som i fortsättningen komma att anställas inom denna karriär. Jag är icke beredd att nu taga ställning till frågan, huruvida en ändring av beföringskungörelsens bestämmelser bör komma till stånd, exempelvis på det sättet att lönegraden Ce 23 avskaffas inom den reglerade beföringången för amanuenspersonal, eller huruvida de åberopade olägenheterna av de nuvarande bestämmelserna eventuellt kunna undanröjas på annat sätt. Jag vill emellertid uttala, att utnyttjandet av närliggande lönegrader synes böra undvikas vid fastställande av reglerad beföringång för nya personalkategorier.»

Frågor rörande avlöningsstaternas uppställning m. m.

I 1941 års statsverksproposition föreslog Kungl. Maj:t riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad chefen för finansdepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor förordat, medgiva överskridande under budgetåret 1941/42 av genom riksdagens beslut maximerade anslagposter till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, eller till avlöningar till icke-ordinarie personal. Enligt skrivelse 1941: 17 lämnade riksdagen det sålunda föreslagna bemyndigandet. Detta hade, fränsett vissa krisförhållanden som nu icke äro aktuella, funnits påkallat med hänsyn till att den omläggning av avlöningsstaterna för allmänna civilförvaltningens myndigheter, som genomfördes från och med budgetåret 1941/42, medförde en överflyttning till förenämnda maximerade anslagposter av vissa avlöningskostnader, som tidigare belastat förslagsvis anvisade poster. Bemyndigandet har sedermera årligen förlängts.

Ett fortsatt bemyndigande för Kungl. Maj:t att medgiva överskridande av maximerade anslagposter enligt de grunder, som gällt sedan år 1941, har befunnits nödvändigt.

Liksom hittills avses riksdagen även i fortsättningen skola hållas under rättad om den utsträckning, i vilken det ifrågavarande bemyndigandet tagits i anspråk.

Jämväl i fråga om det för innevarande budgetår lämnade bemyndigandet för Kungl. Maj:t att medgiva överskridanden med hänsyn till den allmänna löneregleringen och den reglerade beföringången har en förlängning ansetts erforderlig för nästa budgetår. I främsta rummet gäller detta om den

reglerade befordringsgången, vars verkningar i övergångshänseende icke kunnat slutgiltigt regleras så tidigt, att anslagsberäkningarna kunnat exakt anpassas därefter. Även den allmänna löneregleringen inrymmer övergångsfrågor, vilkas slutreglering torde kunna rubba förutsättningarna för statberäkningarna på en eller annan punkt.

I proposition 1947: 281 med förslag till statens löneplansförordning m. m. utverkade Kungl. Maj:t riksdagens bemyndigande att, därest värnpliktiga med stöd av 28 § värnpliktslagen skulle inkallas till militärtjänstgöring, innan nytt krigsavlöningsreglemente utfärdats, besluta om de ändringar i gällande krigsavlöningsreglemente, som påkallas av den nya löneregleringen för befattningshavare i statens tjänst, som trädde i kraft den 1 juli 1947. Motsvarande bemyndigande har ansetts böra inhämtas för tid efter den 1 juli 1948. Med hänsyn till de relativt stora skiljaktigheterna mellan de avsedda nya fredsavlöningsbestämmelserna och de motsvarande bestämmelser, på vilka gällande krigsavlöningsreglemente är grundat, har emellertid sagda bemyndigande ansetts böra innefatta befogenhet för Kungl. Maj:t att, därest så skulle visa sig lämpligare, utfärda provisoriskt krigsavlöningsreglemente.

Utskottet.

Med anledning av i propositionen anförda *allmänna synpunkter på avlöningsförfattningarna* behandlar utskottet först de spörsmål, som avse riksdagens medverkan vid avlöningsförfattningarnas tillkomst och vid ändringar i dem. I detta hänseende har bl. a. erinrats, att propositionen nr 281 till 1947 års riksdag innehöll förslag, att ordalydelsen av avlöningsreglementena icke skulle för godkännande underställas riksdagen. I stället skulle riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda reglementena i huvudsaklig överensstämmelse med författningsförslag fogade vid vederbörande riksdagsskrivelse eller vid i skrivelsen åberopat utskottsutlåtande. Härigenom skulle Kungl. Maj:t bli oförhindrad att vidtaga förtydliganden eller eljest redaktionella jämkningar i författningarna, såväl vid utfärdandet som därefter. Kungl. Maj:t skulle vidare bemyndigas utan riksdagens medverkan ändra avlöningsbestämmelserna (a) då skäl föreläge att utsträcka tillämpningen av enligt reglementena för vissa grupper av tjänstemän gällande bestämmelser till andra, i stort sett likartade grupper, (b) då riksdagens beslut i organisations- eller anslagsfrågor föranledde tillägg till eller ändringar i reglementenas bestämmelser, så framt dessa tillägg eller ändringar icke avveke från de principer, på vilka avlöningsreglementenas bestämmelser vore byggda, samt (c) då skäl föreläge att i samband med ändringar och tillägg, som avses vid (a) och (b), vidtaga vissa modifikationer av gällande bestämmelser. Därjämte skulle Kungl. Maj:t bemyndigas att utfärda övergångsbestämmelser, såväl i samband med den nya löneregleringens ikraftträdande som därefter. Riksdagen fann Kungl. Maj:ts förslag värda

beaktande men ansåg sig i dåvarande läge icke böra taga ställning till här avsedda spörsmål; riksdagen tog dock avstånd från förslaget att lämna Kungl. Maj:t ett för framtiden gällande bemyndigande att utfärda övergångsbestämmelser. Kungl. Maj:t erhöll endast bemyndigande att utfärda avlöningsreglementen för tillämpning under budgetåret 1947/48 samt att meddela övergångsbestämmelser i samband med den allmänna löneregleringen.

I nu förevarande proposition nr 225 framläggas förslag till definitiva avlöningsreglementen. Det erinras, att dessa reglementen innehålla avlöningsbestämmelser gemensamma för ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän och att de således förutsätta samma medverkan från riksdagens sida vid bestämmande av avlöningsförmånerna för ordinarie och icke-ordinarie personal. Den ordning för reglementenas utfärdande och för detaljjämkningsar i dem, varom förslag förelades 1947 års riksdag, framhålles såsom praktisk och ägnad att underlätta såväl riksdagens arbete som arbetet i Kungl. Maj:ts kansli, och de avsedda befogenheterna för Kungl. Maj:t anses vara hållna inom snäva gränser, särskilt efter den av riksdagen angivna inskränkningen i befogenheten att utfärda övergångsbestämmelser. Kungl. Maj:t föreslår därför riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda avlöningsreglementen i huvudsaklig överensstämmelse med de reglementsförslag, som fogats vid propositionen, att under de förutsättningar och i den omfattning, som i det föregående förordats, vidtaga ändringar i sålunda utfärdade reglementen samt att med iakttagande av vissa angivna huvudgrunder utfärda erforderliga bestämmelser om övergång till sagda reglementen.

Utskottet vill erinra, att anledningen till att 1947 års riksdag icke tog ställning till Kungl. Maj:ts då framförda förslag i fråga om riksdagens medverkan vid avlöningsreglementenas tillkomst var, att de reglementsförslag, som framlades för riksdagen, samtidigt voro föremål för en förhållandevis genomgripande överarbetning i formellt avseende inom finansdepartementet. Riksdagen ansåg sig icke böra fränhända sig möjligheten att granska framlagda reglementsförslag ur synpunkten av att lönereglementena i tillfredsställande grad uppfyllde kraven på praktisk användbarhet. Såsom framgår av det följande, har utskottet vid sin granskning av Kungl. Maj:ts föreliggande förslag till definitiva reglementen ansett sig kunna godtaga desamma, trots viss tveksamhet på enstaka punkter. Vid sådant förhållande synas förutsättningar vara för handen för ett ställningstagande till Kungl. Maj:ts förslag om formerna för riksdagens medverkan vid avlöningsbestämmelsernas tillkomst ävensom om bemyndiganden för Kungl. Maj:t att vidtaga ändringar i reglementena och utfärda övergångsbestämmelser till desamma. Utskottet har för sin del funnit sig kunna tillstyrka dessa förslag. Härvid har utskottet beaktat, att den av Kungl. Maj:t förordade reformen synes ansluta sig till de rationaliseringsåtgärder, som ifrågasatts i samband med behandlingen av frågan om riksdagens arbetsformer. Skulle anledning här till uppkomma, har riksdagen för övrigt möjlighet att besluta om ökad medverkan från riksdagens sida vid ändringar i avlöningsförfattningarna.

Vad angår bemyndigandenas omfattning har utskottet förutsatt, att de modifikationerna i bestämmelserna, varom förmälas under (c) i Kungl. Maj:ts förslag, endast avse formella jämkningar i desamma.

Såsom nyss sagts, har utskottet ansett sig böra godtaga föreliggande reglementsförslag. Utskottet har dock funnit viss tvekan kunna råda om det förordade systemet med de statliga avlöningsbestämmelsernas sammanförande i ett enda reglemente, statens allmänna avlöningsreglemente. Det vill nämligen förefalla utskottet, som om de olika förvaltningsområdenas intresse av att erhålla för varje förvaltningsområde avpassade bestämmelser i en lätt överskådlig författning icke tillräckligt beaktats. I detta sammanhang må erinras om riksdagens revisorers uttalande, att betydande fördelar skulle kunna ernås, därest bestämmelserna rörande undervisningsväsendet sammanfördes till ett lämpligt antal specialförfattningar. Utskottet förutsätter, att Kungl. Maj:t i god tid före nästa lönereglering inhämtar upplysningar om den uppfattning beträffande förevarande spörsmål, som myndigheterna bildat sig på grundval av tillämpningen av det nya reglementet. I viss anslutning till vad riksdagens revisorer anfört vill utskottet även framhålla, att det vore önskvärt att vid nästa lönereglering arbetet från början inriktades på att åstadkomma en genomgripande förenkling av lönesystemet. Härvid har utskottet icke förbisett, att — såsom riksdagens revisorer uttalat — de förändringar i lönesystemet, som införts på förslag av 1945 års lönekommitté, i vissa icke oväsentliga avseenden innebära förenklingar, framför allt på grund av den ökade omfattning i vilken olika hjälptabeller kommit till användning, ävensom att genom de inom finansdepartementet verkställda överarbetningarna av lönekommitténs förslag löneförfattningarna erhållit en mera överskådlig och lättare tillgänglig utformning.

Förslaget att folkskolans avlöningsreglemente skall i särskilda kapitel reglera avlöningsförhållandena för nomadlärare och vissa andra, folk- och småskollärare närstående grupper föranleder icke någon erinran från utskottets sida.

Förslaget till statens allmänna avlöningsreglemente och specialmotive-ringen till detsamma har utskottet upptagit till närmare granskning i huvudsak endast i den mån de innefatta sakliga ändringar i förhållande till de lönebestämmelser, som godkändes av 1947 års riksdag eller avse spörsmål, vilka icke voro underställda nämnda riksdag. Denna granskning har givit utskottet anledning till följande uttalanden.

I anslutning till stadgandet i 4 § 1 mom. i förslaget har Kungl. Maj:t begärt bemyndigande att tills vidare vid försvaret inrätta extra ordinarie tjänster i lönegrad Ce 25 och högre lönegrad, i den mån fråga är om tjänster, för vilka avlöningskostnaderna bestridas från sakanslag. Utskottet vill i nuvarande läge icke motsätta sig, att Kungl. Maj:t erhåller det begärda bemyndigandet. Det synes emellertid utskottet angeläget, att avlöningskostnaderna för ifrågavarande personal snarast överföras från sakanslag till avlöningsanslag i den utsträckning så lämpligen kan ske. Det bör vidare

enligt utskottets mening närmare utredas, om icke — i den mån ett överförande till avlöningsanslag icke kommer till stånd — frågor om inrättande och lönegradsplacering av extra ordinarie tjänster i lönegrad Ce 25 och högre med avlönning från försvarets sakanslag kunna underställas riksdagen i samma ordning, som redan nu sker exempelvis i fråga om byggnadsstyrelsens av byggnadsmedel avlönade tjänstemän i motsvarande löneställning.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot förslaget att — såsom en provisorisk åtgärd i avvaktan på ställningstagandet till 1944 års personalutrednings förslag angående lärarnas befordringsförhållanden — lärare vid läroverk och därmed jämställda läroanstalter skola efter viss tids tjänstgöring beredas extra ordinarie anställning i lönegrad med samma ordningsnummer som skulle ha gällt, om vederbörande varit extra lärare.

Stadgandet i 8 § 1 mom. tredje stycket innebär i förhållande till de för innevarande budgetår gällande bestämmelserna en uppmjukning i fråga om sättet för vikariatslöneförordnandes meddelande. Sådant förordnande skall meddelas i den för tillsättande av vederbörande tjänst gällande ordningen, om ej annat följer av beslut eller bestämmelser, som meddelats av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, av vederbörande myndighet. Ett bemyndigande av angivet slag anses främst böra lämnas de af färsdrivande verken och andra verk med större lokalförvaltningar. Den föreslagna jämkningen i bestämmelserna har, såsom närmare framgår av propositionen, föranletts av att ett strängt upprätthållande av kravet på att vikariatslöneförordnande skall meddelas i samma ordning som är stadgad för tillsättande av den tjänst förordnandet avser i vissa fall medför ett betydande administrativt merarbete och även stora kostnader för statsverket.

Utskottet vill med anledning härav endast uttala, att utskottet förutsätter, att avsteg från huvudregeln om vikariatslöneförordnandes meddelande skall av Kungl. Maj:t medgivas endast undantagsvis och att i den mån myndighet anförtros att besluta om dylika undantag besluten komma att föregås av överläggningar med vederbörande personalorganisation.

I motionen II: 271 har yrkats, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om en översyn av gällande bestämmelser beträffande löneförmåner för pensionerade befattningshavare, som utnyttjas i statstjänst.

Utskottet vill erinra, att vid 1947 års riksdag väcktes en motion (I: 218) om utnyttjande i den statliga förvaltningen av från statstjänst pensionerade befattningshavare och om fastställande av grunder, efter vilka ersättning för sådan tjänstgöring borde beräknas. På förslag av första kammarens andra tillfälliga utskott (utl. nr 11) beslöt första kammaren, att motionen icke skulle föranleda någon kammarens åtgärd. Utskottet hade hänvisat till att 1947 års riksdag i enlighet med vad statsutskottet förordnat i utlåtande nr 128 i anledning av riksdagens år 1946 församlade revisorers berättelse redan uttalat sig för att frågan om en revision av ersättningsnormerna vid anlitande i statstjänst av pensionerade befattningshavare skulle övervägas vid den utredning angående utnyttjande av äldre arbetskraft inom förvaltningen, som riksdagen beslutat begära hos Kungl. Maj:t.

Utredningen skulle enligt riksdagens mening vara helt förutsättningslös. Med beaktande av vad sålunda tidigare förekommit och då den av 1947 års riksdag begärda utredningen enligt vad statsutskottet erfarit kommer att inom kort igångsättas, får utskottet föreslå, att motionen II: 271 icke måtte föranleda någon åtgärd.

Reglementsförslagets bestämmelser om löneklassplacering och löneklassuppflyttning synas innebära betydande förenklingar i förhållande till motsvarande bestämmelser i det för 1947 års riksdag framlagda reglementet. I den mån dessa förenklingar vunnits genom förändringar i bestämmelsernas sakliga innehåll, föranleda de följande uttalanden från utskottets sida.

Vad angår förutsättningarna för löneklassuppflyttning har Kungl. Maj:t upprepat ett för förra årets riksdag framlagt förslag, att tjänstledighet för sjukdom m. m. med bibehållande av viss del av lönen (sjukledighet med A- eller B-avdrag) icke skall inverka fördröjande på löneklassuppflyttning. 1945 års lönekommitté hade för sin del förordat, att sjukledigheter omfattande mer än 600 dagar under en och samma uppflyttningsperiod till överskjutande del skulle inverka fördröjande på uppflyttningen i samma utsträckning som exempelvis tjänstledighet för enskilda angelägenheter med C-avdrag. Då tjänstledighet av sist avsett slag kan förekomma under 120 dagar av en och samma 3-årsperiod utan att löneklassuppflyttningen fördröjes, innebar lönekommitténs förslag, att tjänsteman kunde åtnjuta sjukledighet med A- eller B-avdrag under sammanlagt 720 dagar under en 3-årsperiod utan att uppflyttningen fördröjdes. På förslag av statsutskottet uttalade 1947 års riksdag, att riksdagen icke kunde finna sakliga skäl föreligga för den av Kungl. Maj:t förordade ändringen av lönekommitténs förslag och således ansåge, att detta kunde godtagas i oförändrat skick.

Utskottet måste för sin del finna, att redan 1945 års lönekommittés förslag innebar en knappast fullt motiverad utsträckning av rätten att för löneklassuppflyttning tillgodoräkna tid för sjukledighet. Då detta förslag var grundat på lönekommitténs förhandlingar med personalorganisationerna, ansåg sig emellertid utskottet vid förra årets riksdag icke böra ifrågasätta någon ändring av detta förslag i för tjänstemännen ogynnsam riktning. Å andra sidan ville utskottet icke tillstyrka någon ytterligare utvidgning av rätten att för löneklassuppflyttning räkna tid för sjukledighet. Vad angår nu föreliggande förslag har utskottet icke av motiveringen för detsamma bibringats ändrad uppfattning i sakfrågan. Av den framlagda utredningen framgår emellertid, att ett genomförande av Kungl. Maj:ts förslag skulle innebära obetydliga merkostnader för statsverket men möjliggöra förenklingar i det administrativa arbetet. Vidare må erinras, att vid så svåra sjukdomsfall, som här äro i fråga, sjukpensionering ofta torde kunna tillgripas. Det blir även — såsom framgår av propositionen — ett ytterst ringa antal tjänstemän, som skulle draga fördel av en utsträckt rätt att tillgodoräkna tid för sjukledighet. Med beaktande av anförda synpunkter har utskottet icke ansett sig böra motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet vill dock understryka, att den föreslagna åtgärden är påkallad av admi-

nistrativa skäl och därför icke kan giva stöd för eventuella krav på en ytterligare utvidgning av rätten att räkna tjänstledighetstid såsom tjänstgöringstid i och för löneklassuppflyttning. Utskottet åsyftar härmed närmast sjukledighet, varunder tjänstemannen vidkännes C-avdrag å lönen.

Förslaget att den särskilda regeln om uppskov med löneklassuppflyttning på grund av mindre väl vitsordad tjänstgöring skall utgå ur avlöningsreglementena är ägnat att ingiva principiella betänkligheter. Med hänsyn till att enligt vad som upplysts stadgandet tillämpas i mycket olika omfattning inom skilda delar av statsförvaltningen och med beaktande av vad i övrigt anförts till stöd för förslaget har utskottet emellertid icke velat motsätta sig detsamma. Utskottet vill dock understryka uttalandet, att vid förekommande behov eljest tillämpliga straffarter böra tillämpas och att — i extrema fall — ordinarie tjänsteman, som missköter sig, kan förflyttas till lägre tjänst och att extra ordinarie tjänsteman i motsvarande fall kan entledigas.

Enligt de i 26 § reglementsförslaget intagna särskilda bestämmelserna för läroverk m. fl. läroanstalter skall extra lärare åtnjuta s. k. läsårsdaglön, som utgår för varje dag läraren är anställd. Av vad som i propositionen anförts beträffande denna löneform synes framgå, att den i vissa fall leder till resultat, vilkas sakliga grund kan sättas i fråga. Utskottet har emellertid icke ansett tillräcklig anledning föreligga att föreslå någon ändring i Kungl. Maj:ts förslag. Enligt utskottets mening bör dock här förevarande spörsmål om beräknande av lön för extra lärare ägnas fortsatt uppmärksamhet.

I anslutning till vad i de särskilda bestämmelserna i 29 § föreskrivits angående ferier för ordinarie lärare vid vissa högskolor får riksdagen erinra, att på förslag av Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition riksdagen beslutat, att för docenten Gunnar Edvard Heckscher skall vid institutet för socialpolitisk och kommunal utbildning och forskning i Stockholm från och med den 1 juli 1948 inrättas en personlig professur i statskunskap i lönegraden Ca 33. Det har därvid förutsatts, att Heckscher skall med professuren kunna förena rektorsbefattningen vid institutet och uppbära det härför utgående arvodet å 2 000 kronor. Utskottet vill med anledning härav framhålla, att Heckscher i egenskap av professor bör erhålla ferier. Hans rätt att under ferier eller annan ledighet behålla rektorsarvodet torde böra regleras i anslutning till de för statliga befattningsarvoden gällande bestämmelserna.

Beträffande de i propositionen 1947: 281 framlagda vikariatsersättningsbestämmelserna uttalade 1947 års riksdag, att dessa bestämmelser syntes riksdagen väl komplicerade. Då riksdagen emellertid i dåvarande läge ansåg sig förhindrad att framlägga förslag om ändrade grunder för vikariatsersättningens bestämmande, godtog riksdagen Kungl. Maj:ts förslag. I nu föreliggande förslag till definitivt reglemente ha bestämmelserna om vikariatsersättningens beräknande uteslutits. Avsikten är att i bilaga till statens löneplansförordning för olika, mera allmänt förekommande vikariatsfall angiva vikariatsersättningsbeloppen, beräknade enligt de av 1947 års riksdag

godkända grunderna. För de fall, som icke skola regleras i nämnda bilaga, skall vikariatersättningen fastställas av Kungl. Maj:t eller enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser med tillämpning av nyssnämnda grunder.

Utskottet har funnit Kungl. Maj:ts förslag i fråga om vikariatersättningsbestämmelsernas utformning innebära betydande fördelar ur administrativ synpunkt och tillstyrker förslagets genomförande.

Utskottet vill med hänsyn till de i propositionen anförda omständigheter-na icke motsätta sig, att Kungl. Maj:t erhåller bemyndigande att meddela bestämmelser om särskild ersättning för övertidsarbete till militärmeteorolog-er av 2 och 3 graden. Utskottet anser sig emellertid böra understryka de-partementschefens uttalande, att ersättning endast bör utgå i den mån mot övertiden svarande ledighet icke kan beredas vederbörande. Härutöver vill utskottet med hänsyn bland annat till de stora kostnader som uppstå vid regelbundet övertidsarbete framhålla angelägenheten av att bristen på mi-litärmeteorologer snarast avhjälpes.

Förslaget att erforderliga bestämmelser angående avlöningsförstärkning-ar, befattningsarvoden och arvoden för särskilda uppdrag m. m. skola med-delas i tilläggsbestämmelserna till reglementet föranleder icke någon er-inran från utskottets sida. Det gäller här, såsom i propositionen framhållits, en registrering av ett sakinnehåll, vartill riksdagen tagit ställning i annat sammanhang. Vad angår de föreslagna sakliga ändringarna i gällande be-stämmelser rörande förmåner av här avsett slag, har utskottet funnit an-ledning att närmare beröra den beredskapsersättning, som skulle utgå till viss personal vid statens vattenfallsverk. Utskottet har nämligen icke kun-nat undgå att finna de föreslagna högsta ersättningsbeloppen för beredskaps-tjänst vid statens vattenfallsverk väl höga. De motsvara en ersättning för-beredskapstimme av ungefär 38 respektive 46 öre, varvid även tiden mellan klockan 23 och 6 inräknats. Fråndrages sistnämnda tid, vilken hittills icke räknats såsom tjänstgöringstid, uppgår ersättningen till ungefär 63 respek-tive 77 öre för timme. Anmärkas må, att därest tjänstemannen tages i an-språk för verklig tjänstgöring under beredskapstiden, gottgörelse härför skall beredas tjänstemannen såsom för annan övertidstjänstgöring. Även om hänsyn tages till att tjänstemannen under beredskapstjänsten måste vistas på tjänstestället eller i sin bostad i omedelbar anslutning till arbetsplatsen och hålla hög beredskap, synes den föreslagna ersättningen knappast stå i rimligt förhållande till den ersättning, som vid beredskapstjänst utgår till vissa andra statliga befattningshavargrupper. I detta sammanhang bör även beaktas, att frågan om ersättning för beredskapstjänst torde komma att upptagas till närmare prövning av den utredning rörande arbete på s. k. obekväm arbetstid för befattningshavare i statens tjänst och därmed sam-manhängande frågor, som nyligen tillsatts. Med hänsyn till anförda om-ständigheter kan ifrågasättas, om icke med ett ställningstagande till vatten-fallsstyrelsens förslag borde anstå. Den ersättning, som enligt nuvarande bestämmelser utgår efter beredskapstjänstens evalvering i 48-timmars tid, är emellertid högre än den föreslagna beredskapsersättningen. Vid sådant

förhållande har utskottet icke velat motsätta sig det i propositionen framlagda förslaget. Utskottet förutsätter, att de högsta beloppen endast skola utgå vid hög beredskap, som är ofta återkommande (exempelvis varannan vecka). I andra fall bör ersättningen minskas med beaktande av vilken grad beredskapen har och hur ofta den återkommer.

Vad i propositionen anförts angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att meddela provisoriska bestämmelser om beredskapsersättning vid statens järnvägar bör jämväl gälla andra verk, där motsvarande förhållanden föreligga.

Förslaget till folkskolans avlöningsreglemente och specialmotiveringen till detsamma föranleda icke någon erinran från utskottets sida.

Förslagen om *sjötillägg m. m.* grunda sig på de resultat, som framlagts av 1945 års lönekommitté efter förhandlingar med de berörda personalorganisationerna. Förslagen ha i huvudsak godtagits av flertalet av de hörda remissmyndigheterna. Utskottet har icke heller vid sin granskning av förslaget funnit anledning ifrågasätta någon avvikelse från det vunna förhandlingsresultatet. Detta gäller även frågan om en retroaktiv tillämpning av de nya sjötilläggsbeloppen från och med den 1 oktober 1947. Utskottet vill emellertid understryka, att medgivande av en dylik retroaktiv tillämpning utgör en ur principiella synpunkter otillfredsställande anordning, som visserligen icke torde kunna undgås i nuvarande läge men som bör undvikas för framtiden.

Vissa spörsmål rörande tjänstemäns lönetur vid tillämpning av reglerad befordringsgång ha behandlats i såväl propositionen som riksdagens revisorers berättelse. Av vad därvid anförts framgår, att en viss tolkningsfråga beträffande retroaktiv tillämpning av befordringskungörelsen på amanuenser och icke-ordinarie biträden för skriv- och kontorsgöromål av kammarrätten lösts på sådant sätt, att särskilda åtgärder äro erforderliga för att icke tjänstemän, som den 1 juli 1947 eller dessförrinnan uppnått slutstadiet i tillämplig befordringsgång, skola erhålla sämre löneklassplacering än de, å vilka befordringskungörelsen erhållit retroaktiv tillämpning. Utskottet har med hänsyn härtill icke velat motsätta sig, att särskilda bestämmelser om löneklassplacering enligt i propositionen förordade grunder meddelas för de tjänstemän, som den 1 juli 1947 innehade ordinarie eller extra ordinarie tjänst motsvarande lägst slutstadiet i reglerad befordringsgång enligt kungörelsen i ämnet (1947: 436).

Beträffande spörsmålet om de konsekvenser för löneturen, som uppkommit genom att amanuenspersonalens befordringsgång innefattar tre närliggande lönegrader, förutsätter utskottet, att riksdagen skall beredas tillfälle att på grundval av en närmare utredning pröva härmed sammanhängande problem, exempelvis i samband med förslag om reglerad befordringsgång för ytterligare personalkategorier.

I propositionen ha berörts vissa *frågor rörande avlöningsstaternas uppställning m. m.* I anslutning härtill har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med vad i propositionen för-

ordats under budgetåret 1948/49 medgiva det överskridande av genom riksdagens beslut maximerade anslag och anslagsposter, som påkallas med hänsyn till den allmänna löneregleringen eller regleringen av befordringsgången för biträdes- och amanuenspersonal, dels ock besluta, att det Kungl. Maj:t senast för budgetåret 1947/48 lämnade bemyndigandet att medgiva överskridande av genom riksdagens beslut maximerade anslagsposter till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, eller till avlönningar till icke-ordinarie personal skall efter utgången av budgetåret 1947/48 äga fortsatt giltighet under budgetåret 1948/49.

Enligt vad utskottet har sig bekant ha inom finansdepartementet tillkallats särskilda sakkunniga för att verkställa utredning rörande avlöningsstaternas uppställning och därmed sammanhängande frågor. I avbidan på resultatet av denna utredning torde det vara erforderligt att förlänga det alltsedan budgetåret 1941/42 givna bemyndigandet för Kungl. Maj:t att medgiva överskridanden av vissa anslagsposter. Även det begärda bemyndigandet att medgiva överskridanden med hänsyn till den allmänna löneregleringen och den reglerade befordringsgången torde vara behövt under nästkommande budgetår. Utskottet förutsätter emellertid, att riksdagen liksom hittills hålles underrättad om den utsträckning, i vilken ifrågavarande bemyndiganden tagas i anspråk.

I de hänseenden, utskottet ej berört här ovan, har Kungl. Maj:ts förslag ej givit utskottet anledning till uttalande.

Riksdagens revisorers berättelse, § 29, har — utöver vad som framgår av det föregående — icke ansetts vara av beskaffenhet att från utskottets sida påkalla något yttrande.

Vidkommande en inom andra kammaren av herrar Kempe och Senander väckt motion (II: 546) avseende rörligt tillägg å statstjänarnas löner vill utskottet framhålla, att gällande bestämmelser i ämnet äro intagna i statens löneplansförordning och att motionens yrkanden därför icke beröra något ämne, som behandlas i det avlöningsreglemente, varom nu är fråga. Utskottet ämnar återkomma till motionärernas förslag i samband med behandlingen av propositionen nr 276 angående grunderna för höjning av löner enligt löneplansförordningen.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag
I. bemyndiga Kungl. Maj:t

a) att utfärda statens allmänna avlöningsreglemente och avlöningsreglemente för folkskolan i huvudsaklig överensstämmelse med till statsrådsprotokollet över finansärenden för den 16 april 1948 fogade reglementsförslag;

b) att under de förutsättningar och i den omfattning, som i nämnda statsrådsprotokoll förordats, vidtaga ändringar i sålunda utfärdade reglementen;

c) att med iakttagande av de huvudgrunder, som i statsrådsprotokollet förordats, utfärda erforderliga bestämmelser om övergång till sagda reglementen;

d) att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i statsrådsprotokollet förordats meddela föreskrifter om löneklassplacering av tjänstemän, som den 1 juli 1947 eller dessförrinnan erhållit ordinarie eller extra ordinarie tjänst motsvarande lägst slutstadiet i reglerad befordringsgång enligt kungörelsen 1947: 436;

e) att, därest värnpliktiga med stöd av 28 § värnpliktslagen skulle inkallas till militärtjänstgöring, innan nytt krigsavlöningsreglemente utfärdats, besluta om de ändringar i gällande krigsavlöningsreglemente, som påkallas av den nya löneregleringen för statens tjänstemän, eller utfärda provisoriskt krigsavlöningsreglemente;

f) att tills vidare vid försvaret inrätta extra ordinarie tjänster i lönegrad Ce 25 och högre lönegrad, i den mån fråga är om tjänster, för vilka avlöningskostnaderna bestridas från sakanslag;

g) att i enlighet med vad i statsrådsprotokollet förordats meddela bestämmelser om särskild ersättning för övertidsarbete till militärmeteorologer av 2 och 3 graden;

h) att i enlighet med vad i statsrådsprotokollet förordats under budgetåret 1948/49 medgiva det överskridande av genom riksdagens beslut maximerade anslag och anslagsposter, som påkallas med hänsyn till den allmänna löneregleringen eller regleringen av befordringsgången för biträdes- och amanuenspersonal;

II. besluta, att det Kungl. Maj:t senast för budgetåret 1947/48 lämnade bemyndigandet att medgiva överskridande av genom riksdagens beslut maximerade anslagsposter till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, eller till avlöningar till icke-ordinarie personal skall efter utgången av budgetåret 1947/48 äga fortsatt giltighet under budgetåret 1948/49;

B. att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet anfört i anledning av § 29 i riksdagens år 1947 församlade revisorers berättelse;

C. att motionen II: 271 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 15 juni 1948.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendens slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Johan Bernhard Johansson, Lindström, Gränebo, Larsson, Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Andrén, Mannerskantz, Heiding, Gustaf Iwar Anderson, Sundelin och Hesselbom; samt

från a n d r a kammaren: herrar Eriksson i Stockholm, Skoglund i Doverstorp, Ward, Wallentheim, Lindholm, Holmström, Onsjö, Pettersson i Degerfors, Thapper, Persson i Vinberg, Persson i Svensköp och Johansson i Mysinge.
